

Xafizova Muharram Nematilloevna

Osiyo xalqaro universiteti

Klinik fanlar kafedrası

Email: hafizovamuharram98@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqola lotin tilining tibbiyot tili, ya'ni uning terminologik tarkibiy qismi maqomiga zamonaviy nuqtai nazarni taqdim etadi. U uchta asosiy terminologik lug'atlarni batafsil ko'rib chiqadi: anatomik, klinik va farmatsevtik. Bular tibbiy terminologiyaning uchta eng muhim bo'limlari va lotin tilining bu bo'limlarda qanday muhim rol o'ynashi haqida qisqacha ma'lumot beradi.*

Kalit so'zlar: *lotin tili, rod, anatomik nomenklatura, klinik atamalar, farmasevtik terminologiya, ingliz tibbiyot terminologiyasi.*

Lotin tili an'anaviy ravishda o'z qo'llanilishini topgan fan sohalari, shubhasiz, tibbiyot bilan bog'liq. Tibbiyot ta'lim muassasalarida Lotin tili va tibbiy terminologiya moduli uch asosiy terminologiya: anatomik, klinik va farmasevtik terminologiyadan iborat bo'limlarni o'z ichiga oladi.

Anatomik terminologiya bo'limida anatomik nomenklatura lotin tilida, uning xalqaro versiyasi ham butunlay lotin tilida bo'lib qolmoqda. Hozirgacha chiqarilgan barcha anatomik nomenklaturalar lotin tilidan asos sifatida foydalangan. Anatomik terminlarning rus tilidagi rodlar (mujskoy, jenskiy va sredniy)dek rodlarda bo'lishi rus tilini bilmaydigan talabalarga qiyinchilik tug'diradi. Shuning uchun talabalar anatomik terminlarni lotin tilidan o'zbek tiliga yoki aksincha o'zbek tilidan lotin tiliga tarjima qilishda qiynalishadi. Lekin rus guruhlar rod tushunchasini tushunganligi uchun anatomik terminlarni **-ot** va **sifatni** rodda moslashtirib tarjima qila oladi. Masalan: **-a** qo'shimchasi bilan tugaydigan anatomik otlar xuddi rus tilidagidek jenskiy rodga tegishli bo'lganligi uchun rus guruhlar ot va sifatni moslashtirib to'g'ri tarjima qila oladi. **Chuqur vena** terminini tarjima qilishda **Vena** so'zi jenskiy roddagi ot bo'lganligi uchun chuqur- profunda sifati bilan moslashadi.

Klinik fanlarning terminologiyasi ancha murakkab rasmni beradi. Bu tushunarli, chunki birinchidan, uning diapazoni ancha katta (ba'zi hisob-kitoblarga ko'ra, 60 minggacha atamalar), ikkinchidan, bir tomondan anatomiya va gistologiya kabi tavsiflovchi fanlar va boshqa tomondan ancha jiddiy shoklarni boshdan kechirayotgan klinik tibbiyot o'rtasida farq bor.

Yunon-lotin kelib chiqishining ba'zi atamalari ingliz tilidagi o'zgarishlarda, ya'ni asosan anglikatsiyalangan qo'shimchalar bilan ifodalanadi, masalan: *oshqozon yarasi, tromboembolik o'pka gipertenziyasi, o'tkir virusli gastroenteropatiya*. Boshqalar ingliz professional terminologiyasi tomonidan asl lotin formulalarida (tabiiy ravishda inglizcha talaffuz bilan) ishlatiladi, masalan: *salpingit, nefrolitiaz, kolit*. Ammo ingliz

tibbiyot terminologiyasini lotin asoslarini bilmasdan oqilona o'zlashtirish umuman mumkin emasligi ayon bo'ladi.

Ba'zi kasalliklarning sabablari hali ham noma'lum va hatto yangi kasalliklar paydo bo'ladi, ularning nomlari keyinchalik ularning kelib chiqishi, terapiyasi va shunga o'xshash narsalar to'g'risida fikrlarni rivojlantirish mavzusiga aylanadi. Ammo klinik atamalarni shakllantirish uchun ishlatiladigan ildizlar va asoslar lotin tilida qoladi.

Klinik atamalar, shuningdek patologik anatomiya bilan bog'liq atamalar tibbiy adabiyotlarda, tibbiy tarixni tuzishda shifokorning hozirgi amaliyotida, patologik anatomiya bilan bog'liq tashxislarda va tibbiy terminologiya bo'yicha me'yoriy ma'lumotnomalarda paydo bo'lishi mumkin. Lotin atamalaridan foydalanishga kelsak, ingliz tilidan kelgan ba'zi yangi iboralardan tashqari, ular hali ham yangi so'zlarni yaratish uchun keng qo'llaniladi.

Lotin tili an'anaviy ravishda saqlanib qolgan uchinchi soha farmatsevtika va farmakologik terminologiya bilan ifodalanadi. Farmatsevtika terminologiyasida lotin tili hozirgi kungacha Yevropa farmakopeyasi (1996) va xalqaro patentlanmagan nomlar to'plami (1992, 1996) tomonidan kafolatlangan xalqaro aloqa vositasi bo'lib qolmoqda.

Evropa Ittifoqining ba'zi mamlakatlarida retseptlar yozishda milliy tillarga ustunlik berilgan bo'lsa-da, Markaziy Evropa mintaqasida lotin tiliga ustunlik berildi va dori vositalari va yordamchi moddalarning standart xalqaro nomenklaturasi odatda lotin versiyasiga asoslangan edi. Farmakopeyaning lotin tilidagi versiyasi, boshqa mamlakatlar qatorida, Germaniya, Shveytsariya, Yugoslaviya, Yaponiya va Xitoyda ishlatilgan. Bizning mamlakatimizda retseptlarni yozishda hali ham milliy tilga ustunlik bor.

Bundan tashqari, lotin va yunon tillari yangi atama yaratish zarur bo'lganda ham ishlatilishi mumkin bo'lgan noyob zaxiradir. Bemor uchun ikki tilning tushunarsizligi alohida afzallik hisoblanadi, chunki shifokorlarning bayonotlarini tushunish har doim ham uning manfaatlariga mos kelmaydi. Shunday qilib, shifokor tushunarsiz tilda gapiradi va teskari mantiqiy jarayon natijasida, agar kimdir tushunarsiz terminologiyadan foydalansa, u yaxshi shifokor degan taassurot paydo bo'lishi mumkin. Biz bu hodisani chet tilidagi tibbiy aloqaning siri sifatida belgilashimiz mumkin.

Tibbiyot talabalari tibbiy hujjatlarning xususiyatlarini tushunish va professional shifokorlar o'rtasidagi aloqa uchun yunon-lotin atamalarini bilishlari kerak. Lotin tili tibbiy terminologiyada va shuning uchun tibbiyotda shu qadar chuqur ildiz otgan va shu bilan birga doimiy ravishda shu qadar samarali bo'ladiki, uning mavjudligi tabiiy bo'lib tuyuladi.

ADABIYOTLAR:

1. Bakayev, N. B., Shodiev, S. S., Khafizova, M. N., & Ostonova, S. N. (2020). SHAKESPEARS LEXICON: REASON WORD AS A DESIGN OF THE CONCEPT OF THE ABILITY OF THE HUMAN MIND TO ABSTRACTION, CONCLUSION. *Theoretical & Applied Science*, (6), 162-166.
2. Nematilloeyvna, K. M. The Easy Ways of Learning Medical Plants (Phytonyms) in the Department of Pharmaceutical Terminology. *JournalNX*, 7(06), 274-277.
3. Хафизова, М. (2023). ПРОСТЫЕ СПОСОБЫ ИЗУЧЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ (ФИТОНИМОВ) В РАЗДЕЛЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(11 Part 2), 193-198.
4. Хафизова, М. (2023). ТРИ ЧАСТИ МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНОВ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(12 Part 2), 134-138.
5. Хафизова, М. Н. КРИТЕРИИ ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ.
6. Ахмедова, М. (2020). НАРУШЕНИЯ ЭНДОТЕЛИАЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ПРИ РАЗВИТИИ АФТОЗНОГО СТОМАТИТА. *Достижения науки и образования*, (18 (72)), 65-69.
7. Axmedova Malika Qilichovna. (2023). THE IMPACT OF SOCIOCULTURAL FACTORS ON THE PERVASIVENESS OF DENTAL CARIES AS A COMPLEX HEALTH CONDITION IN CONTEMPORARY SOCIETY. *INTERNATIONAL BULLETIN OF MEDICAL SCIENCES AND CLINICAL RESEARCH*, 3(9), 24–28.
8. Axmedova, M. (2023). USE OF COMPUTER TECHNOLOGY AT THE STAGES OF DIAGNOSIS AND PLANNING ORTHOPEDIC TREATMENT BASED ON ENDOSSEAL IMPLANTS. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(11), 54-58.
9. Ахмедова, М. (2023). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЭТАПАХ ДИАГНОСТИКИ ПЛАНИРОВАНИЯ ОРТПЕДИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ НА ОСНОВЕ ЭНДОССАЛЬНЫХ ИМПЛАНТАТОВ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(11 Part 2), 167-173.
10. Axmedova, M. (2023). TISH KARIESINING KENG TARQALISHIGA SAVABBO'LUVCHIONIMILLAR. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(12), 200-205.
11. Ahmedova, M. (2023). COMPARATIVE ANALYSIS OF NUTRITIONAL
12. DISPARITIES AMONG PEDIATRIC POPULATIONS: A STUDY OF CHILDREN WITH DENTAL CAVITIES VERSUS THOSE IN OPTIMAL HEALTH. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(12), 68-72.

13. Ahmedova, M. (2023). DIFFERENCES IN NUTRITION OF CHILDREN WITH DENTAL CARIES AND HEALTHY CHILDREN. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(12), 42-46.
14. Nozima, S. (2023). CLINICAL AND PATHOGENETIC ASPECTS OF THE COURSE AND TREATMENT OF HYPERTENSION. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 3(11), 25-29.
15. Sharapova, N. (2023). ARTERIAL GIPERTENZIYA VA SEMIZLIK KASALLIKLARINING O'ZARO BOG'LIQLIK SABABLARI VA METABOLIK SINDROMLAR. *B CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND INNOVATION (T. 2, Выпуск 11, сс. 174–179)*. Zenodo.
16. Erkinjonovna, S. N. (2023). DIABETES MELLITUS IN PREGNANT WOMEN. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 110-116.
17. Шарапова, Н. (2023). КЕКСА ВА ҚАРИ ЁШЛИ АЁЛЛАРДА БЕЛ АЙЛАНАСИНИНГ ЖИСМОНИЙ ФАОЛЛИК БИЛАН БОҒЛИҚЛИГИ ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(12 Part 2), 127-133.
18. Valijonovna, O. M. (2023). ROLE OF ICON TREATMENT IN MODERN DENTISTRY. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 117-120.
19. Valijonovna, O. M. (2023). Aseptic and antiseptic in therapeutic dentistry. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(10), 517-521
20. Valijonovna, O. M., & Bahodirovna, N. M. (2023). TREATMENT OF HYPERESTHESIA AFTER TEETH WHITENING. *Научный Фокус*, 1(1), 459-465
21. Valijonovna, O. M., & Bahodirovna, N. M. (2023). PREVENTION AND TREATMENT OF COMPLICATIONS AFTER WHITENING. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 2(23), 216-218.
22. Valijonovna, O. M., & Bahodirovna, N. M. (2022). PREVENTION AND TREATMENT OF COMPLICATIONS AFTER WHITENING. *Scientific Impulse*, 1(4), 1201-1207.